68 15.5.85

Τά νέα βιβλία

Γιώργου Γιάνναρη
«Κίμων Φράιερ»

Κλείνουν φέτος τά σαράντα χρόνια (1945–1985) τής έντρυφής, τής μελέτης, τής μετάφρασης καί τής προβολής τής έλληνικής ποίησης άπό τόν Κίμωνα Φρίιερ. Είναι ό άνθρωπος, πού έκανε γνωστό στό διεθνή κοινό τόν Καζαντζάκη καί όλους σχεδόν τούς Νεοέλληνες ,ποιητές, καταξιωμένους καί νεόβγαλτους. Ο φανατισμένος αύτός διανοούμενος έργάτης τής κριτικής καί τής θεωρίας τής ποίησης κατάφερε νά διεθνοποιήσει μιά ποίηση δυναμική, αύτοφυή καί άντάξια τής έλληνικής παράδοσης, άλλά γραμμένη στή γλώσσα μιάς μειονότητας στή διεθνή παλαίστρα. Η μονογραφία - μελέτη τού Γιώργου Γιάνναρη «Κίμων Φράιερ, ό θεωρητικός καί ό κριτικός τής ποίησης», έρχεται νά τιμήσει τά σαράντα αύτά χρόνια συνεισφοράς τού Φράιερ στά έλληνικά γράμματα. Μέ 'αντικειμενικότητα, ύπομονή, διαίσθηση καί καθαρότητα, ό Γιάνναρης πλησιάζει καί άναλούπτει τή μέθοδο, τίς αίσθητικές άρχές καί τά άποτελέσματα τής θεωρίας καί τής κριτικής τού Φράιερ. Είναι ένα βιβλίο γραμμένο μέ στοργή, άλλά καί άμεροληψία κοι γιά κάθε άναγνώστη, άπό τόν εἰδικευμένο μέχρι τόν άπλό άνθρωπο (Εκδόσεις «Κέδρος»).

Γιάννης Βαρβέρης
«Η κρίση τού θεάτρου»

Τό σωστότερο θάταν νά γράφει ό τίτλος «ή κριτική τού θεάτρου», μιά καί τό βιβλίο αύτό περιλαμβάνει μιά σειρά κριτικών τού κ. Βαρβέρη γιά θεατρικές παραστάσεις στά χρόνια 1976–1984. Οί κριτικές αύτές έχουν πρωτοδημοσιευθεί σέ άθηναϊκά περιοδικά (Τομές, Λέξη κ.α.) καί άποτελούν έμμεσα μιά κριτική ἱστορία έργων καί παραστάσεων τής περιόδου, πού άναφέρθηκε. Μερικές άπό τίς κριτικές είναι άρκετά έκτεταμένες, άλλες όμως όλιγόλογες.. Ποτόσο όλες είναι χρήσιμες (Εκόδσεις Καστανιώτη).

Γιάννου Γεωργόπουλου
«Ποιητικό γράμμα Ι»

Ούσιαστικά δέν πρόκειται γιά βιβλίο (άλλωστε κυκλοφορεί έκτός έμπορίου), άλλό έναν... φάκελο όπου παρουσιάζονται 18 ποιήματα τού κ. Γεωργόπουλου, πού δείχνουν μιά ρωμαλέα φωνή μέ έντονο προβληματισμό. Νά τί γράφει στούς «Πραδότες», ένα χαρακτηριστικό τρίστιχο: «Μή ψάχνεις μέσα στούς άθόλευτους/ νά θρεις τής τάξης τούς προδότες/ στούς θολεμένους ψάξε νά τούς θρεις».

Ασημ. Πανσέληνου
«Σημειωματάριο»

Τό ἴδιο βιβλίο είχε κυκλοφο-

Εντυπωσίασε τόν προηγούμενο αἰώνα

Ελισάβετ Μπάρρετ - Μπράουνιγκ ἡ μεγάλη ποιήτρια τής Αγγλίας

Η ζωή της, τό ἔργο της καί οἱ πολιτικές θέσεις

«Κάτω άπό τήν δεσποτεία ένός πατέρα, μέ ύγεία έπισφαλή καί τσακισμένη, ή Ελισάβετ Μπάρρετ θά κατορθώσει νά γίνει ή μεγαλύτερη ποιήτρια τής Αγγλίας καί τού αἰώνα της, άλλά θά πάρει καί πολιτικές θέσεις, στά γεγονότα τής ἐποχής της. Μέ μοναδική πίστη στήν έργασία, διαθάζει μέ πάθος, ένώ θήχει ή λιποθυμά στήν πλήρη μονωσή της. Ωστόσο, ή μοίρα τήν εὐλογεῖ νά ζήσει ένα δυνατό καί περίπαθο έρωτα».

Στήν Αγγλία τού 19ου αἰώνα, πού έδώ καί πενήντα χρόνια κυθερνιόταν άπό μιά θασίλισσα, τιμούσανε πολύ τίς γυναίκες. Η Γεωργία Ελιοτ, οἱ άδελφές Μπρόντυ, ή Μίτφορντ, ή Μαρτινώ, ήτανε τό στολίδι της. Τήν ἴδια ἐποχή, ή Ε. Μπάρρετ ήταν ἡ μυστική μούσα, ή γυναίκα ή πολύπαθη, πού όδηγεί άπό ἱερό ένστικτα τίς στράτες τού μέλλοντος. Δέν τήν θλέπανε πουθενά, τήν ξέρανε άρρωστη, θλιμμένη κι άπόμακρη. Τό 1938, μιά πνευμονική αἰμορραγία τήν έφερε σέ κίνδυνο θανάτου, καί κοντά σ' αὐτά έχασε καί τόν άγαπημένα της άδελφά πού πνίγηκε ξοφνικά, σέ θαλάσσιο περίπατο.

Μόνο ἡ θαυμαστή ἐνέργεια τής μεγάλης αὐτής ψυχής τήν ἐμπάδισε νά θρεθεί στήν όθυσσο τού χάους. «Στή δουλειά χρωστάω πού δέν έγινα τρελή», έγραφε άργότερα στή φίλη της κ. Μαρτέν.

«Α! ποιές θύμισες μπόρεσα νά πνίξω, νά άπαδιώξω, νά πετάξω μέ τή δουλειά, κι άκόμα μέ τή δουλειά καί πάντα μέ τή δουλειά». Θά ήταν άδικο νά πεθάνει ἡ ταλαίπωρη κι άνέλπιδη αὐτή ραγισμένη ψυχή.

Η μανιώδης αὐτή έργασία πού ήταν καί ἡ σωτηρία της, θά τής φέρει δόξα. Κι αὐτή πάλι θά τήν κάνει νά γνωρίσει τήν άγάπη καί νά ζήσει ένσ αἰσθημα, τό πιό εὐγενικό, τό πιό άγνό, τό πιό ἰδανικό τού αἰώνα της. Κι αὐτή ἡ ἐσώτερη πληράτητα, πού τρανεύει ὁλοένα στήν καρδιά της, θά τήν κάνει νά νιώσει τά δυνατά κι άκούραστο έλεος, πού άγκαλιάζει ὁλόκληρη τή φυλή. Θερμή ὀπαδός τού ἰταλικού ἀγώνα τής άνεξαρτησίας (Ριαορτζιμέντο) καί τού Ναπολέοντος Γ', τραγούδησε αὐτούς τούς ένθουσιασομούς στά ποιήματά της.

Τά καλύτερά της χράνια τά είχε περάσει κλεισμένη στήν κάμαρά της. Τό χειμώνα θήχοντας καί τό καλοκαίρι λιποθυμώντας. Μά δέν άφησε ποτέ της νά τήν ἐκμηδενίσει ἡ μαροζιάρικη αὐτή ζωή. Μιά δύναμη πέ της, τόσο τρυφερή καί λεπτή, μέ τά γκρίζα σοθαρό κι άδολα μάτια της, ἐξετάζει τόν νέα άνδρα μέ μιά ὁλως διόλου πνευματώδη ἔνταση. Ο Μπράουνιγκ ἐρωτεύεται τήν ἴδια στιγμή τό πλάσμα αὐτό τού άσκητισμού καί τού ὀνείρου· ἡταν ἡ γυναίκα πού τού ταίριαζε αὐτού τού γεννάιου καί περίπαθου διανοούμενου. Η ὁμιλία θερμή καί στήν άνάγκη έπιθετική, δέν θά τήν άφήσει, άν δέν τήν νικήσει. Νά ἐγκαταλείψει τήν Ελισάθετ του στή φυλακή της, νά τήν άφήσει νά μαρύγκει στήν άκινησία καί τή θλίψη, θά τού φαινόταν μιά διαγωγή άνάξια. Στεκόταν έκεί, άτάραχος, κουφός στίς άντιρρήσεις της, καρφώνοντας ἐπάνω της τά φλογερά του μάτια κι άκούραστα ἐπαναλαμθάνοντας ὁπως ὁ Λυτρωτής: «Σήκω ὁπό τά κρεθότι σου κι άκολούθησέ με...». Κι ἔγινε τό θαύμα. Ένα θαύμα πού μόνο ὁ ἔρωτας ὁ ἀληθινός, τό ὑπερθατικό αὐτά στοιχείο στή ζωή τού ἀνθρώπου, μπορεί νά κατορθώσει.

Η Ελισάθετ συρμένη, σχεδόν πεθαμένη, χωρίς τήν ἐγκριση τού πατέρα της, πού δέν ἡθελε μέ κανένα τρόπο νά παντρευτεί κανένα άπό τά ἐντεκα παιδιά του, θά άκολουθήσει τόν Μπράουνιγκ στά σκαλοπάτια τής ἐκκλησίας, γιά νά δέαει μαζί του τήν ὑπόλοιπη ζωή της.

Θά ἐγκατασταθσύν στή Φλωρεντία, ὁπου ἡ Ελισάθετ θά ζήσει μιά τέλεια εὐτυχιαμένη ζωή, γόνιμη, μέ τόν Μπράουνιγκ νά τή λατρεύει, διάσημη ποιήτρια, μητέρα ένός παιδιού καί μεθυσμένη άπό τήν ἐρεθιστική ποικιλία τής νέας ζωής. Θά γράψει τό 1856 τό ἀριστούργημά της «Ὁρόρα Λάι».

Τό ποίημα

Ο άέκατος ἐνατος αἰώνας, ἐτσι ὁπως ἡτανε τότε στά πρώτα του πενηντάχρονα, μέ τή μεγάλη του πίστη στά ἀνθρώπινα μέλλοντα, μέ τόν γεννάιο ὀπτιμισμό του, μέ τά ὀνειρά του ἀ λά Ζαίν Σιμάν, μέ τή δυνατή φυσιολατρεία του, μέ τίς ἰδέες του τίς φιλελεύθερες, ζεί καί σπαρταράει, μέσα στά ἐξαίσιο τούτο ποίημα.

Δημιουργεί χωρίς νά τά ξέρει ένα ἱστορικό μνημείο. «Οταν τή διαθάνετε (τήν Ὁρόρα Λάι),–γράφει ἡ ποιήτρια σέ μιά φίλη της–πρέπει νά ξεχάσετε ὁλα τά άλλα ποιήματά μου, ἡ τά περισσότερα άπό αὐτά, τουλάχιστο. Δέν πρέπει νά μέ γνωρίζει κανείς παρά ὑστερα άπ' αὐτά ἐδώ. Α! άν ξέρατε πώς ἐθαλα τά δυνατά μου

Η Ελισάθετ Μπάρρετ σέ σχέδιο

Δέ θέλω, πάρεξ μυστικά νά σέ λατρεύω καί νά σού ψάλλω: «ἔχε γειά».

Πολιτικές θέσεις

Θά γράφει άκόμα ποιήματα πολιτικά. Ξεφυλλίζοντας τά γράμματά της θά δούμε σ' αὐτά νά γεννιέται τό μιά ὀλόθερμη καρδιά, ἡ Ελισάθετ θά δημιουργήσει τής άγάπης τό ὑπέροχο τραγούδι, πού φανερώνει τίς νυχτερινές ἀγρύπνιες της, τά δάκρυα καί τήν αἰμοστάλακτη περιπάθειά της.

Οχι, δέν εἰμαστε ἴσοι ἀγνάντια στήν ἀγάπη,
Τί ἐσένα μεσουρανεί ὁ ἥλιος του κι ἐμένα θασιλεύει...
Δέ θέλω μέ τή στάχτη μου τήν πορφύρα σου νά θολώσω,
Δέ θέλω ἀπό τό φαρμάκι μου στά ποτήρι σου νά στάξω.
Καί τήν καρδιά μου ὁλη νά σού δώσω, λίγο πάλι θάναι.

δικό του καλό.

Οσοι κατόρθωσαν νά φτάσουν έκεί ψηλά, ἀνέπνευσαν τήν αὐρα τής αἰωνιότητας. Γράφει γιά νά ὑπερασπιστεί τό δίκιο τού Βίκτορος Οὐγκώ στήν ἐξορία, προφητεύει στή Ν. Αμερική τίς χειρότερες συμφορές, ἀν δέν δώσει τουλάχιστον στούς σκλάθους της, τή λευτεριά. Ναί ἡ ἴδια ἐκείνη θυγατέρα ένός μεγαλογεωκτήμονα ἀπό τίς Αντίλλες, τολμάει νά πρασκυνήσει τίς ἀλήθειες πού πρόσθαλε ἡ φυλή της δημοσιεύοντας τήν «Κατάρα γιά μιά φυλή».

Θά γράψει άκόμη τούτα τά προφητικά λόγια, στίς στερνές μέρες της, σκονται ὡστόσο έκεί μέσα μερικές μπαλάντες ἀξιοθαύμαστες: «Μία κυρία τής τιμής», ὁ «Χορός» κ.ά.

Παρόλο πού τόν τελευταίο καιρό ὁ χαρακτήρας της είχε κάτι τό εὑρέθιστο, αὐτήν τήν ἐποχή πού νιώθει ἀγανάκτηση γιά τήν Αγγλία, δέχεται άτάραχα τήν άποτυχία της: «Τό ἡξερα καλά», ἐγραφε «πώς δημοσιεύοντας τά ποιήματα τούτα, δέν θά μεγάλωνα μ' αὐτό τή φήμη μου. Δέν ἡθελα, παρό νά πώ τήν ἰδέα μου, νά δώσω στή συνείδησή μου τήν ἀνακούφιση πού θγαίνει άπό ένα λόγο εἰπωμένα, καί στήν καρδιά μου, τήν ὀνάπαυση πού ἀκολουθεί άπό τά χυμένα δάκρυα. Δέν ἐκαμα ποτές μου ένα καλό, πού νά μήν ἀντιπροσωπεύει μιά ἐσωτερική μου πεποίθηση, μιά ἀλήθεια περααμένη άπό τήν καρδιά μου. Καί ξέρετε, κάθε καλλιτέχνης πηγαίνει στόν παράδεισο, πρώτ' ἀπ' ὁλα γιατί μπόρεσε νά εἰναι εἰλικρινής».

Τό τέλος

Ολη αὐτή ἡ πνευματική δράση της, θά κοπεί ὀξαφνα ένα θράδυ τού 1861. Θά τήν ἀρπάξει ὁ θάνατος ένα χάραμα καί θά ξεψυχήσει στήν ἀγκαλιά τού Ροθέρτου Μπράουνιγκ, πού ὑπήρξε σέ ὁλη τήν κοινή τους πορεία ἀ μεγάλος ποιητής, ὁ άνδρας, ὁ ἀδελφός, ὁ ἐραστής κι ὁ νοσοκόμος της, ὁπως διαλαλούσε ἡ ἴδια μέ χαρά, τίς μέρες τής εὐτυχίας της. Καί θά μείνει πιστός στή μνήμη της ὡς τό ὑστερο τέλος του. Σ' ὁλα τά μετέπειτα ἐργα του ὑμνεί καί συνομιλεί μ' ἐκείνη, τήν «ποιητική του Σελήνη». Στή ζωή τού ποιητή ὑπάρχει συχνά ένα λατρευτά φάντασμα καί κάπου θά χαράξει ὁ Ρ. Μπράουνιγκ: «Ναί στίς πεθαμένες ἀγάπες ἀπαμένει ἡ δύναμη».

Στή Φλωρεντία, στάν πύργα «Κάζα Γκίντι» στήν ὁδό Μάτζιο, ὁπου εἰχαν κατοικήσει οἱ Μπράουνιγκ, ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή, ἡ ἀφιερωμένη τό 1861 άπό τή «Φιρέντσε-γκράτα» – τήν εὐγνωμανούσα Φλωρεντία – *«σέ κεῖνη πού μέ τό στίχο της ἐπλεξε ένα χρυσά ἀρραθώνα ἀνάμεσα στήν Ιταλία καί στήν Αγγλία».*

Στή Φλωρεντία φυλόγεται ἡ τέφρα τής ὑπέροχης Ελισάθετ, πού ἡ ζωή της ὑπήρξε εὐγενικιά, γάνιμη κι εὐτυχισμένη, παρ' ὁλη τή συντριμμένη ὑγεία της καί τήν πατρική δεσποτεία.

Από δεκατριών ἐτών, τό 1819, δημοσιεύτηκαν τά πρώτα της τραγούδια «γιά μιά ἐποποιία». Τό 1826 τό «Δοκίμιο γιά τή νόηση» καί τά 1833 τό «Προμηθέας Δεσμώτης», μετάφραση καί τό θιθλικό ποίημα «Σεραφείμ». Τό 1844 θγήκαν στά φώς τά ποιήματά της: «Τά κρασί τής Κύπρου», «Ο Πάν ἐπέθανε», «Η κραυγή τών παιδιών», «Η Βέρθα στά μοναπάτι», «Τά ἀρραθωνιάσματα τής Λαίδης Γεραλδίνης».

Η μεγάλη ἀξία τής ποίησής της, ἡ ἀξία τής ἐπιρροής πού ἀσκεί σέ ὁλόκληρη τή φυλή

«Ο-ημερομηνία»

Τό ίδιο βιβλίο είχε κυκλοφορήσει πέρυσι μέ τόν τίτλο «Συνέντευξη μέ τόν ἑαυτό μου». Οπως ἔγραφε ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας, τό βιβλίο αὐτό μέ τούς ἀσύνδετους σωστούς ἢ λαθεμένους διαλογισμούς του, δέν ἔχει πρόθεση νά ἐκφράσει μιά συστηματική πολιτική - κοινωνική ἰδιολογία καί θά ἦταν λάθος ἀν ἀναζητοῦσε κανείς κάτι τέτοιο στίς σελίδες του. Καί προσθέτει: «Υπάρχει μέσα μου μιά τάση, μιά ἀνάγκη πνευματική, νά ἀρνιέμαι προκαταβολικά ὁ,τι εἶναι παραδεγμένο γιά σωστό στήν κοινωνία, πού ζοῦμε, καί ἐνιωθα πάντα τίς σημειώσεις μου αὐτές σά μιά ἀφεδρεία παρήγορη καί λυτρωτική». Νά προστεθεῖ ὅτι τά θέματα πού ἀπασχολοῦσαν τόν Ασ. Πανσέληνο, ἦταν ποικίλα (Εκδόσεις «Κέδρος»).

ἀφῆσε ποτέ της νά τήν ἐκμηδενίσει ἡ παραζιάρικη αὐτή ζωή. Μιά δύναμη δράσης τήν συνόδευε, ὁδηγημένη σταθερά κι ἀνεπιφύλακτα, στή λαρτεία τῶν μεγάλων ἰδεῶν. Διόβαζε τούς κλασικούς μέ μανία καί τύς διάβαζε στό πρωτότυπο. Υπήρξε θερμή λάτρισσα τῶν Ελλήνων Χριστιανῶν ποιητῶν. Μέ ὅλη αὐτή τήν προσπόθεια ἄλλαξε ὁλότελα ἔκφραση. Παράξενο ἀποτέλεσμα μιάς ἀπόλυτης μόνωσης. Εχασε ὁλοκληρωτικά τή δειλία της κι ἔγινε γυναίκα πνευματώδης μέ ἕνα σπάνιο χόρισμα λόγου. Στό ἀποτράθηγμά της πήρε μιά ψυχική ὀροσιά, μιά φυσικότητα, ἕνα ψυχόρμητο.

Εθλεπε κανείς ἕνα πρόσωπο πού, ὁφοῦ ὑπέφερε πολύ, ἔμαθε τό ὑπεράνθρωπο ἐκείνο χαμόνελα, πού δείχνει πέρα ἀπό τήν ἀτομική χαρά.

Ο μεγάλος ἔρωτας

Εκείνο τό Μάη τοῦ 1645 πού συνόντησε τόν ὑπέροχο Ροβέρτο Μπράουνιγκ, ξαπλωμένη στόν κανακνείς παρα ὑστερα απ αυτό εδώ. Α! ἀν ξέρατε πώς ἔβαλα τά δυνατά μου γιά νά τό κάμω καλό! Εβαλα ὅλο τό εἶναι μου, θέλω νά πῶ ὅλη τήν ψυχή, ὅλη τή σκέψη, ὅλα μου τά συναισθήματα, ναί ἀκόμα ὅλα τά φρονήματά μου...».

Νά εἶσαι μούσα, νά εἶσαι γυναίκα θά πεῖ νά δίνεις πολύ τόν ἑαυτό σου, θά πεῖ νά ξοδεύεις πάρα πολύ θέρμη κι ἐνέργεια ἐσωτερική. Τό ἔργο της αὐτό ἔγινε δεκτό μέ ἐκρηξη ἐνθουσιασμοῦ. Αλλά ποιός δέν θαυμάζει ἀκόμα καί σήμερα τά «Πορτογαλικά Σονέτα» της; Εἶναι ἡ ἀπόκριση τῆς Ελισάβετ στόν ἀγαπημένο της, ἀπόκριση πού τήν κρατοῦσε μυστικά φυλαγμένη: ἐκείνος ὁ ἴδιος δέν ἐμελλε νό τήν γνωρίσει παρά λίγο ὑστερότερα ἀπό τό γάμο τους. Ο ἔρωτας γιά κείνη ἦταν ὁ ἔρωτας τοῦ θείου, ἡ σωτότερα ἑνα ἐξαίσιο θέμα γιά τραγοῦδια. Θαμπωμένη, τρομαγμένη, ἀπό τόν νέο δυνατό ἄνδρα πούρθε νά ταράξει τά πονεμένα αὐτό πλάσμα καί νά ξυπνήσει μέσα του κά. Ξεφυλλίζοντας τά γράμματά της θά δοῦμε σ' αὐτά νά γεννιέται τό πολιτικό πάθος πού πότισε τά στερνά της χρόνια. Παραθέτουμε ἕνα ἐλάχιστο δείγμα τῶν γραμμάτων αὐτῶν.

3 Δεκεμβρίου 1848

«Παρώδια δημοκρατίας μεταμορφωμένη σέ σιδερένια μάσκα: στρατιωτική δικτατορία, ὅπου ὁ τύπος εἶναι καταδικασμένος σ αἰώνια σιγή. Πριγκηποπρόεδρος νομοθέτης· ἐ, σώνει πιά!».

Αὐτή ἡ ὑπερβολικά εὐαίσθητη ψυχή, ἡ Ελισάβετ Μπάρρετ-Μπράουνιγκ, αἰσθάνθηκε καί διαισθάνθηκε ὅλα τά μεγάλα κινήματα τοῦ καιροῦ της. Τά μεγάλο της πνεῦμα ἤξερε νά ζεῖ πέρα ἀπό τόν ἑαυτό της, ν' ἀπολυτρώνεται ἀνεθαίνοντας στούς φεγγοθόλους κύκλους τῆς παγκόσμιας ζωῆς. Εκεῖ ὅπου σ' ἕνα ὁρισμένο ὕψος, δέν ξεχωρίζει πιά κανείς τή χαρά τῶν ἄλλων ὁπό τή δική του χαρά, τό καλό τῶν ἀνθρώπων ἀπά τό μουσα γι αυτονε μια ουσυχια. Ας θαστάζει γερά! Οταν πεθάνει κανείς γιά τήν ἀλήθεια, ξαναγεννιέται μέσα ἀπό τή στάχτη του».

Θά συνεχίσει σέ κάποιο ἄλλο σημεῖο: Αγαπῶ τήν ὀλήθεια καί τή δικαιοσύνη, παντοῦ καί πάντοτε εἶναι ἐκεῖνη πού προσπαθῶ ν' ὀγαπῶ, περισσότερο κι ἀπό τή χῶρα τοῦ Πλάτωνα, περισσότερο κι ἀπό τή χῶρα τοῦ Σαίξπηρ». Στάθηκε ἀκόμη ἑνάντια στήν ἰδια τήν Αγγλία πού τή θεώρησε ἑνοχη γιά τήν πολιτική της θέση στήν εἰρήνη τῆς Βιλλαφράνκας.

Μέ τά «ποιήματα πρίν ἀπό τή συνέλευση» ἤλπιζε πώς θά χαράξει στήν Αγγλία μιά νέα κατεύθυνση. Αλίμονα, οἱ πολιτικοί εἶναι πάντα κουφοί στίς φωνές τῶν προφητῶν. Υστερα ἀπό τήν ἐπιτυχία της (μέ τήν Ορόρα Αάι), καρτεροῦσανε μ' ἀνυπομονησία τό ὁκόλουθο βιβλίο της. Μά τό λεπτό βιβλιαράκι μέ τά πολιτικά κομμάτια ποῦ θγήκε τό 1861 στό φῶς, εἶχε μιά ἐχθρική ὑποδοχή. Βρίπιατι», «Τα αρραωνιασματα της λαιδης Γεραλδίνης».

Από δώ καί μπρός ἡ Ε. Μπάρρετ χειροκροτεῖται. Μερικές μπαλάντες της πρό πάντων, μίλησαν ὁλόισια στήν καρδιά τῆς Αγγλίας. Θά πρέπει νά τίς διαθάσει κανείς. Εἶναι μιά ψυχή πού γλυκοτρέμει μέσα της τό τραγοῦδι, εἶναι μιά πηγή θαθιά πού ἀναθλύζει στά φῶς. Ομως μετά τόν ὀνειρικό ἐρωτά της, θά γίνει ἡ μεγαλύτερη ποιήτρια τῆς Αγγλίας τοῦ αἰώνα της. Επαληθεύοντας τά λόγια τοῦ Αγγλου κριτικοῦ Ριχάρδου Στήλ, πού, μιλώντας γιά τήν ἀγαπημένη του, ξεφωνίζει κάπως ἐπιτηδευμένα: «Αγαπῶντας την εἶναι σάν νά τῆς δίνεις μιά ἐλεύθερη ἀνάπτυξη». Κι ὁ εὐαίσθητος Αλφρεντ Μυσσέ θά συμπληρώσει: «Εκείνο πού ὁ ἄνθρωπος ἐδῶ κάτω ὀνομάζει πνεῦμα, εἶναι ἡ ἀνάγκη πού ἔχει ν' ἀγαπά. Εξω ἀπ' αὐτά ὅλα εἶναι μάταια. Από τήν καρδιά σου κι ἀπό σένα παιός εἶναι ὁ ποιητής: ἡ καρδιά σου...».

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΣΤΕΡΓΙΟΥ

σήμερα ἡ νεολαία, ἀλλά σέ ὑπερβολική ποσότητα.

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ

Η ἑλληνική ποίηση

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ

Μπόρα τοῦ Μάη

Μέσα ατό Μάη ἀλάλαζεν ὁ θρίαμβος τοῦ χειμώνα
καί στής θροχής τό σύθαμπον ἐθρόντα ὁ κεραυνός
καί τό χαλάζι ἐμάραινε τήν τροφαντή ἀνεμώνα
καί τά μπουμπούκια παύ ἀνοιγαν μστάκια πρός τό φῶς.

Καί μέσα στό τρισκόταδο δέν ἐλαμψεν ἡ μέρα
καί δέν ἀκούσαμε γλυκό τραγοῦδημα πουλιών,
μά νά θογγάει ἀπόκοομα τόν καταλύτη ἀγέρα
στά τρίστατα τῶν λιθαδιών καί τῶν περιθολιών.

Καί τ' ὀνειρό μας πού ἔλεγε νά λουλουδίσει τώρα
προσμένοντας τόσον καιρό τοῦ Μάη τό λαύρο φῶς,
ἀλίμονο! ἡ ἀναπάντεχη τό πρόφταοεν ἡ μπόρα
καί σά μπουμπούκι τόκαψεν ὁ μέγας κεραυνός...

Τὸ ἑλληνικὸ διήγημα

ΤΕΛΩΝΙΑ

τοῦ Ἀντρέα Καρκαβίτσα

ΑΠΑΝΩ στά λυχνανάμματα εἶδα φανό μπροστά μου τή φωτιά τοῦ Στρόμπολι. Ο νότος 'παλλικάρι ἐσπρωξε τήν «Αγια Μαύρα» μου ἀπό τήν Μαροίλια ὡς ἐδῶ μέ δέκαδώδεκα κόμπους τήν ὡρα. Πέρασα καλά τόν Καθοκόρσο - Μάνη σωστή στό χώμα καί τούς ἀνθρώπους της· ἀφησα θουβή τήν Καπρέα· τήν Ελθα μέ τά ψηλά θουνά, τή Σπανιόζα δασωμένη, τό Μοντεχρήστο, ξερή καί ἀχαρη πυραμίδα πίσω μου.

Τώρα ὅμως κλαψομοίρης γέροντας ἄρχισε νά ζαρώνη τά φρύδια του. Ο σιρόκος ἐθγαζε στοιχειά καί κύματα. Ο οὐρανός συγνεφοσκεπασμένος, θεοσκότεινος, χαμήλωσε ὡς τά ξάρτια, ἔπνιξε ὅλα στήν καταχνιά. Τό κατάστρωμα γλύστραε σά νά ἦταν πλυμένο μέ σαπουνάδα. Τά σίδερα, τά κατάρτια, ὁ ὀργάτης, τό δοιάκι θουτημένα στόν ἱδρωτα, μούσκεψαν τά πανιά· τά σχοινιά φούσκωσαν παραχορτασμένα σάν φίδια.

–Μπρέ!

Δέ μοῦ ἀρεσαν καθόλου τά σημόδια του. Ειπα νά κλείσουν καλά τ' ἀμπάρια καί νά κοθίση ὁ Κριτσέπης στό τιμόνι. Ισα πλώρη ἀ φανός τοῦ Στρόμπολι.

–Καλό πνίξιμο! ἀκούω πίσω μου στριγγιά φωνή.

Σπασμοί μ' ἐπιασαγ. Τή γνώριζα πολύ καλό τήν καταραμένη φωνή. Δέν ἦταν ἄλλη παρά τοῦ Κάργα, τοῦ παιδικοῦ μου φίλου καί συντρόφου στή οκούνσ. Μαζί του θύζαξα τό γάλα τῆς μάνας μου, μαζί ἀνατράφηκα στή σκούνα τοῦ πατέρα μου· μονόημερα ἱδρωσαν οἱ τρίχες στό χείλη μας. Η μάνα του πέθανε πρίν νά τόν ἀποκόψη. Ο πατέρας του πνίγηκε στό Κοθοντιλάρμε τῆς Καλάθριας πρίν νά τόν χαρή παλλικάρι. Απόμεινε ὀρφανός καί πεντάφτωχος. Ο δικός μου τόν πήρε στό σπίτι, μάς ἀδέρφωσε. Μαζί στό σχολειό, μαζί στά παιχνίδια. Πάντα οἱ δυό μας. Οχι δυό· ψέματα· οἱ τρεῖς μας ἔπρεπε νά εἰπῶ. Γιατί καί τό Σμαρῶ ἦταν μαζί μας πάντα, τό Σμαρῶ, ἀκριθή χαρά καί μοναχάς καυγάς μας.

Αξαφνα ὅμως μός ἄδροξε ὁ πατέρας καί μάς ἔρριξε στήν «Αγια Μαύρα». Μάς μάγεψε ἡ θάλασσα. Ολες οἱ κουθέντες μας γιά τά πλεούμενα. Ονειρά μας ἦταν νά μποῦμε σέ μεγάλο καράθι, ἕνα μπάρκο, μιά νάθα, σέ μεγαλεῖτερο ἀκόμη! Νά θάνη μέσα χίλια κοιλά· πέντε, δέκα ἑκατό χιλιάδες κοιλά. Καί νά ἔχη πολλά πανιά· δάσος, κατάρτια, σχοινιά-σύρματα! Καί νά ταξιδεύουμε μακριό, πολύ μακριά, σέ ἀπέραντα πέλαγα, πίσω τοῦ ἡλιου. Καπετάνιος ἐγώ, καπετάνιος ἐκείνος, νά ομίγουμε στή θόλτα καί νά χαιρετιόμαστε:

–Ε, ἀπό τό μπάρκο!... ποιός καπετάνιος;

–Ο Μήτρος τοῦ Τράχηλα!

–Ε, ἀπό τή νάθα,.. ποιός;

–Ο φίλος τοῦ Μήτραυ· ὁ Λάμπρος Κάργας!

–Καί γιά πού μέ τό καλό;

–Γιά τήν Αμέρικα... Καί σεῖς;

–Γιό τήν Αὐστραλία.

–Τί φόρτωμα;

–Μοσχοκάρυδα, θανάνες, καφέδες, ζαχαροκάλαμο... Καί σεῖς;

–Διαμαντόπετρες, μπιρλάντια, μεταξωτά, κεχριμπάρι, φίλντισι!

Καί ὁταν τελείωνε τό ταξίδι, θά γύριζε καθένας στά νησί φορτωμένος κολονάτα.

–Καί σά γυρίσης πίσω; ρώτασ ἕνας τόν ἄλλον.

–Θά πόρω τό Σμαρῶ γυναίκα μου.

Τέλος, ὁταν σπέθανε ὁ καπετάν Τραχήλης, ἔγινε σύντροφος στή σκούνα ὁ Κάργας. Αλλά μόλις κλείσανε τά συμθόλοια, μπῆκε μέσα διαφορετικός.

–Τό δοιάκι, λέει, δέ μ' ἀρέσει.

–Γιατί;

–Ετσι· ἐχει κεφάλι φιδιού. Νά τό κάνουμε σκυλιού.

–Μά τί σέ πειράζει φίδι-σκυλί; Τή δουλειά του τήν κάνει.

–Δέν τήν κάνει.

Καί φρόν! στή φωτιά τό δοιάκι. Εκαμε κεφάλι σκυλιού. Επειτα ὀρχισε γιά ὅλα τοῦ καραθιού. Πάνε οἱ μπαμπάδες, πάνε οἱ μούρσοι, πάνε τά πόμολα. Εἴχαμε φιγούρα ἕνα Μακεδόνα· δέν τοῦ ἀρεσε.

–Νά θάλουμε, λέει, δέλφινα.

Εθαλε δέλφινα. Τό πομπρέσο εἶχε σκαλισμένον ἕνα σταυρό στήν ἀκρη.

–Οχι σταυρό, λέει· λουλούδι θά θάλω.

–Μά τί σέ πειράζει σταυρός-λουλούδι; Ιδιο εἶνε.

–Οχι· καλύτερα λουλούδι.

ΑΛΛΑ ἐξοδα πάλι. Εθαλε στό πομπρέσο λουλούδι. Τόν ἀργάτη τόν ἐθοψε πράσινο, τήν κάμαρη κόκκινη· τό μαγερίό κατάμαυρο· τά κατάρτια κίντρινα. Επειτα ἤθελε νά θάψη καί τό σκαφίδι. Ηταν γαλάζιο, φρεσκοθαμμένο.

–Οχι γαλάζιο λέει· κάτασπρο εἶνε ὁμορφότερο.

–Μά τό ἄσπρο λερώνει εὐκολα. Επειτα δέν ἐχει ἀνάγκη ἀκόμα.

–Εχει-δέν ἐχει θάν τό θάψω. Δέν μπορῶ νά τό θλέπω μέ τέτιο χρώμα. Στό στομάχι μοῦ κόθεται.

Τί νά τοῦ εἰπῶ; εἶχε μανία στά ἄλλαγμα. Τό κεφάλι του ἴδιος μπούσουλας· οὔτε κάρτα δέν ἔμενε στή θέση του. Από τ' ἄψυχα ρίχτηκε σέ λίγο καί στούς ἀνθρώπους. Εδιωχνε τόν ἕνα, ἐπαιρνε τάν ἄλλο, ἔθριζε τόν τρίτο. Επειτα ρίχτηκε στόν καραθόσκυλο τό Ζέπο μας, πού τόν εἶχε ὁ μακαρίτης μά ζωή μαζί του! Τόν ἔδερνε, τόν κλωτσούσε, τόν ἀφινε νηστικό. Τέλος μιά νύχτα τόν ἔπνιξε μισοκάναλα κι' ἔφερε ἀπά τή Μεσαήνα ἕνα κοηρόοκυλο πού θοριόταν καί ν' ὁλυχτήση.

–Μωρέ, γιατί, θλάμη; τάν ρωτῶ.

–Ετσι· δέν τά θέλω τέτοια στό καράθι μου.

Στό καράθι του! Δέν κρατήθηκα περισσότερο.

–Ακουσε Λάμπρο· τοῦ λέω. Εγώ δέ σ' ἔθαλα ἀφέντη ἐδῶ μέσα· σ' ἔθαλα σύντροφο.

–Σύντροφο, μοῦ ἀπαντάει μέ θυμό, γιά νά σοῦ ὀνοίξω τά μάτια.

Τώρα κατάλαθα! Δέν ἔχει μονάχα μανία στό ἄλλαγμα παρά κάτι περισσότερο. Ηθελε νά φαίνεται στή σκούνα μοναχός καραθοκύρης. Τόν ἔτρωγε τό ἐγώ του. Τόσο ξιπάστηκε μέ τό καπετανλίκι ὁ χοντροναύτης, ποῦ πίστεψε πώς ἤτον πορφυρογέννητος. Ολα τά ἤξερε καί ὁλα τά ὡριζε. Γῆ, θάλασσα, οὐρανός, πλεούμενα, ὁλα δικά του. Κι ἀν δέν ἦταν δικά του, δέν ἔπρεπε νά εἶναι ἀλλουνοῦ! Μοναδικός στό εἶδος του, μοναδικός στήν τέχνη του.

Απελπισία μ' ἐπιασε. Πέταξε ἡ ὀρεξη γιά τή δουλειά, πέταξαν τά ὀνειρα. Ο ἀητός ἔχασε τά φτερά του κι ἐμεινε χεροδούλης καί ψωμοζήτης στή γῆ. Ψωμοζήτης, μά πονόψυχος. Ηξερα ποιός μοῦ ψολίδισε τά φτερά καί ὅμως λυπόμουν νά τόν διώξω. Μάς ἤρθαν δύσκολες χρονιές. Πάθομε ζημιές στά ταξίδια. Αν ἤθελα νά χαλάσω τή συντροφιά, δέν θά ἐπαιρνε ὁ Κάργος οὔτε τό ἀπόθεμα. Ας πάη νά χαθή! σκέφτηκα. Ο πατέρα μου τόν ἔκαμε ἄνθρωπο· δέν πρέπει ἐγώ νά τόν καταστρέψω.

–Τί λόγο εἴπες, θλάμη; τόν ρωτάω τώρα.

–Τόν εἶπα· μοῦ ἀπαντά μέ θυμό. Φοθάσαι μήν ἀληθέψη; Μή φοθάσαι!..

–Μπά· τί νά φοθηθῶ; ψιθύρισα κάνοντας τόν ἀδιάφορο. Μά γιατί νά εἰπῆς τόν κακό σου λόγο;

–Τόν εἶπα. Μά δέ μοῦ λές; Αλήθειο παίρνεις τή Σμαρῶ γυναίκο;

Καί χωρίς νά περιμένη ἀπάντηση, ἔθγολε ἕνα τσαλακωμένο χαρτί, σίμωσε στό φανό τής πυξίδας καί διάθασε τρεχάτα. «Τό Σμαρῶ, ποιδί μου, δέν εἶνε γιά σένα. Η Μαριώ τοῦ Καπετάν Τραχήλη τήν ἀρρεθώνιασε μέ τό γιό της τόν προστάτη σου. Επειτα μάθε καί τή δική μου συμθουλή. Μήν ὀπλώνεις τό χέρι σου ἐκεί ποῦ δέ φτάνεις. Τί ἔχεις νά κάμης ἐσύ μέ τό κορίτσι τοῦ καπετάν Πανώριου; Εκείνο εἶναι καραθσκυροπούλα καί δέν μπορεί παρά νά πάρη καραθοκύρη»

–Τ' ἀκούς! μοῦ λέει· δέν εἶναι ψέμα ἐ;

–Οχι, θέθαια· δέν εἶναι ψέμα τοῦ ἀπόντησα ἡσυχος. Ξέρεις πώς τό Σμαρῶ τ' ἀγαπούσα ἀπό τότε ποῦ ἤμοστε μικρά παιδιά.

–Καί γώ τ' ἀγαπούσα, εἶπε κείνος. Καί γώ ἀπό τότε τ' ἀγαπούσο καί τώρα τ' ἀγαπῶ καί θάν τ' ἀγαπῶ ὅσο ζῶ καί ζεύω! Νά μήν ἀπλώνω ἐκεί ποῦ δέ φτάνω! Καί γιατί δέ φτάνω ἐγώ στό Σμαρῶ; Σέ τί εἶσαι σύ καλύτερος ἀπό μένα; Τ' ἔχεις περσότερο; Καραθοκύρης ἐσύ, καραθοκύρης καί γώ. Ισα τήν ἔχουμε τή σκούνα. Μισή καί μισή. Θές τώρα νά πάρω τά μπολντά καί νά τή χωρίσω στή μέση;

⁂

ΣΗΚΩΘΗΚΕ ἀγριοπρόσωπος, γύρισε τά μάτια του ζερθόδεξα, σά νά ζητοῦσε τό μπαλντά νά χωρίση στή μέση τή σκούνα. Ειδα πώς ἤταν νά πάρη τέλος ἡ κουθέντα μας. Ηθελα ὅμως καί νά τόν πειράξω λιγάκι.

–Τί τά θέλεις αὐτά; ψιθύρισα. Τό Σμαρῶ μέ παίρνει, γιατί μ' ἀγαπά.

–Σ' ἀγαπά! Εκείνη σ' ὀγαπά!... Εσένα!... χμ.!...

Νά εἰπῶ τήν ἀλήθεια, τόν λυπήθηκα. Δέν πίστευα πώς ἀγαπούσε τόσο τό Σμαρῶ. Σέ τέτοια διαστρεμμένη ψυχή δέν πίστευα νά χωρῆ τόση ἀγάπη.

Γύριζα στό κάσαρο μέ τά χέρια πίσω, ουλλογιομένος. Αξαφνο νιώθω νά τραθά κάποιος τό μουσαμά μου. Στρέφω καί τόν θλέπω νά μοῦ δείχνη κάτι μέ τρεμάμενο χέρι ψηλά στό κατάρτι. Σήκωσα τά μάτια μου· ἀνατρίχιοσα. Τά χαμήλωσα κι ἀνατρόμαξα. Τελώνια ἤταν ἐκεί, λαμπυρίδα ὠχροκίτρινη, συχαμερή μύξα. Μά ὁ σύντροφος μέ τό χαμογελαστό πρόσωπό του, μοῦ φάνηκε φοθερώτερο. Τελώνιο, ψυχωμένος Σατανάς ἀπό κείνους ποῦ τελωνίζαυν τίς ψυχές! Αφηκε, εἶπα, τό σκοτεινό του θρόνο καί ἤρθε στή γῆ νά τελωνίση καί τή δική μου ψυχή.

–Καλό πνίξιμο! σφύριξε πόλι στ' αὐτιό μου. Καί πρίν κουνηθῶ ἀπό τή θέση μου, ἔφυγε μακριά, τριποδίζοντας στό κατάστρωμα καί οὐρλιάζοντας σάν τρισκατάρατος.

–Τό φώτα!.. Σθύατε τά φώτα!... φώναξα εὐθύς.

Μά οἱ ναύτες εἶχαν ἰδή τά Τελώνια καί πρόθαλαν στό κατάστρωμα μέ ὅλα τά χάλκινα σκεύη τοῦ μαγεριοῦ. Ταψιά, τεντζερέδες, λεθέτια, καπάκια ἐπαιζαν τώρα στά χέρια τους κ' ἔθγαζαν σωστό δρολάπι ἀπό ἤχους καί φωνές. Νευρικό τό μέταλλο ἀστραφτε, οὐρλιαζε, τά στέρνα του ξέσχιζε ἀπονα, τραναλαλούσε μέ πάταγο, ἔκραζε μέ ρυθμό, ἔσπρωχνε κύματα ὀργής καί λύσσας νά κουρελιόσει τό στερέωμα. Κλαγγή, δούπος, στρίγγλισμα, κραυγή, θρήνος, σμιχτά ὅλα, περιπλεχτά, ὁρμοῦσαν ἐδώθε-κείθε, τάραζαν τό σκσφίδι, λάμπαζαν τήν ἀθυσσο. Τά Τελώνια ὅμως ἐμεναν σκαλωμένα στή θέση τους, περιφρονώντας τήν ταραχή καί τό θόρυθο. Τώρα δέν ἤταν δύο, δέν ἤταν τρία· ἤταν ἑκατό-χίλια. Τ' ὠχροκίτρινο φώς τους ἐφευγε περαδώθε στό πλωριό κατάρτι, στά πρυμιά, στούς φλόκους, στά πινά, στίς στραλιέρες· ἀπλωνε κι ἐσθυνε κινούμενο σάν φίδι πού ἐφαγε τή λαμπηδόνα. Καί πέρα θαθιά, στό σκοτάδι μέσα, ἀστραψε γοργά, ἀσπρισε ἡ θάλασσα καί τά πανιά μας, κεραυνός χύθηκε χαλκάστερνος καί τρανταχτός. Ατρομος ἀπαντοῦσε ὁ δαίμονας στόν ψόφιο ἀλαλαγμό μας. Απελπίστηκα.

–Τό γουρούνι, παιδιά! Τί τό φυλάτε τό γουρούνι! φώναξα.

–Δέ σκούζει, καπετάνιε! μοῦ λέει ὁ Μπίρκος.

⁂

ΤΡΕΧΩ κοντά, τό κλωτσάω, τό σπρώχνω, τροθώ τίς τρίχες, τοῦ ξερριζώνω τ' αὐτιά. Τίποτο! Τό θρεφτό μας, συμμαζωμένο στήν πλώρη, κλινάφτικο, μέ τή μουσούδα χωμένη σέ μιά νεροκολοκύθα, ἔμενε ἀκίνητο ἀπάνω στά νερά του καί δέν ἐθγαζε γρύ ὁπό τό φόθο του. Καί τό ἀστροπέλεκο ἔλαμπε κ' ἐβρόντα ὁλόγυρά μας, ἀριστερά, δεξιά, ἐμπρός καί πίσω μας γοργό, λές καί θιαζόταν νά κατακάψη τά σύμπαντα.

Η σκούνα κυματόδαρτη, ἀνεμοπαρμένη σπαρτάριζε σύξυλη, λάγγευε τρελλή κι ἔτρεχε μπροστά νά ξεφύγη τόν κίνδυνο. Κατάπλωρα τό Στρόμπολι, ἀόρατο μέσα στό σκοτάδι, τίναζε κόθε λεπτό φλόγες θεόψηλες ἀπό τό ἀνήσυχο στόμα του, ξερνοῦσε πέτρες κόκκινες καί λάθα ποῦ ροθολοῦσε ποτάμι πύρινο κάτω κι ἐθαφε αἷμα τά σκοτεινά νερά. Καί τό σκυλί τοῦ σύντραφου, τό ράθυμο καί μουλωχτά, ἀναμαλλιασμένο τώρα ἀπό τούς κλώτσους τῶν ναυτῶν καί τόν τρόμο του, ἔκατοε μέ πείσμα στό τσιμπούκι καί οὐρλιαζε δείχνοντας σπαθιά τά δόντια του στόν κεραυνό, σά νά ἤθελε νά τόν φοθερίση. Μά τό ψωμάκι, σάστισα. Πρώτη φορά ποῦ σάστισα στή ζωή μου.

–Θοήθα τύχη τῆς Σμαρῶς! εἶπα μέσα μου.

Ενας θρόντος φοθερός ἐκοψε στή μέση τό στοχασμό μου. Βρώμα καί θειάφι καί φώς μέ τύφλωσαν εὐθύς· ἐπνιξαν τόν ἀνασασμό, ἐγδαραν τσιγκέλια τά στήθη μου. Το ἀστροπόθολο ἔπεσε σούθλα πύρινη στό κατάστρωμα. Τετέλεσται! Η καταραμένη εὐχή τοῦ Κάργα καί μέ τό παραπάνω ἀκούστηκε. Καλό πνίξιμο! Πάει τώρα ἡ σκούνα, πάνε τά νυφιάτικα, πάει καί ὁ καψογαμπρός στόν πάτο.

–Νά τό ἤξερες, καϋμένη μάνα, καί ν' ἀναθες ἕνα κερί στάν Αη Νικόλα! σκέφτηκα.

Τρέχω νά θρώ τό δρόμο τοῦ ἀστραπόθολου, γυρίζω στό κατάστρωμα, πασπατεύω ἐδῶ, ψαχουλεύω ἐκεῖ· τίποτε δέν θλέπω. Οἱ ναύτες ὁλόγυρά μου μέ τά χάλκινα σκεῦη νεκρά στά χέρια τους, πανιασμένοι γύριζαν ἀρκουδίζοντας, ἐπιαναν τά σανίδια, ψηλαφοῦσανε τίς κουπαστές. Ομως ἡ «Αγια Μαύρα», σά νά μήν αἰσθανάταν πληγή ἀπάνω της, λάγγευε ἀκόμη στά κύματα, ἐφευγε ἀπάνω στό ἡφαίστειο. Στά κατάρτια της ψηλά, στούς φλόκους, στά πινά, στίς στραλιέρες τά Τελώνια ἔπαιζαν τό ὠχροκίτρινο φώς τους. Καί ὁλόγυρα οἱ ἀστραπές καδένες ἐσχίζαν τό κατάμαυρο χάος, σά νά ἐστηναν φλογερό σύνορο στό δρόμο μας.

–Βαράτε, μωρέ, καί μάς ἔπνιξαν! φωνάζω.

Αρχισε πάλι ὁ χαλκόστομος ἀλαλαγμός κάτω ἀπό τά κατάρτια. Ομως στό κάτασπρο φώς μιάς ἀστραπής κάνω ἔτσι καί θλέπω τόν Κριτσέπη μέ κερί τοῦ Επιτροφίου, στό χέρι, νά κυνηγά ἀπό τά στράλια τά Τελώνια. Τό σίμωνε ἀπάνω τους, ἐφευγαν ἐκεῖνα· τό ἔπερνε, πάλι φανερώνονταν. Τό κρυφτά ἔπαιζαν μοζί του! Γυρίζω, θλέπω καί τούς ἄλλους νά κάνουν τό ἴδιο. Μαύρο φίδι μέ δάγκωσε.

–Μωρέ, ποῦ ἀφισες τό τιμόνι, τόν ρωτῶ.

–Τό πῆρε ὁ καπετάν Κάργας, μοῦ ἀπαντά. Σύρε, λέει, νά ξεκουραστής, λιγάκι.

–Στόν Κόργα, τ' ἀφησες φωνάζω.

Καί τρέχω στό κάσαρο. Δέν ἔκαμα δύο πηδήματα, κυλίστηκα κάτω ἀνάοκελα. Ο αὐντροφος ἔκαμε τό θέλημά του. Μιά ποραπιμονιά καί ἡ «Αγια Μαύρα» μας ἔσκασε ὁπάνω στό χάλαρα. Πηδῶ στό θράχο· τί νά ἰδῶ! Τό ἡφαίστειο, σάν πληγωμένος γίγαντας, ἔχυνε ἀπό τά πλευρά ποτάμι τό αἷμα του καί ἀπαντοῦσε μέ θρόντους στό οτεναγμό τής σκούνας μας. Καί ἀξαφνα φοθεροί ἀποκλαμοί, ἀφροκόκκινοι καί σπιχειωμένοι, πρόθαλαν μέσ' ἀπό τίς πέτρες, κλείστηκαν ὁλόγυρα στό ξύλο καί ἔσυραν κάτω τήν «Αγια Μαύρα» μέ ὅλα τά κακούργα Τελώνια. Μοζί τους ἤταν καί ὁ Λάμπρος Κάργας ὁ αὐντροφος